

11. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özelliğinin incelenmesi¹**Gizem ÇIPLAK²****Ahmet BALCI³**

APA: Çıplak, G. & Balci, A. (2022). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özelliğinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 170-187. DOI: 10.29000/rumelide.1193033.

Öz

Okullarda Türkçe öğretimi sürecinin en önemli materyali konumunda olan ders kitaplarındaki metinler ders kitabı yazarları tarafından Türkçe dersi öğretim programındaki ölçütlere göre seçilmektedir. Seçilen metinlerin niteliği başta etkinlikler olmak üzere ders kitabı içeriğinin oluşturulmasında oldukça etkilidir. Metin kavramının sınırları farklı tanımlarla belirlenmeye çalışılmakta, özellikle metinsellik ölçütleri ile nitelikli metnin özellikleri açıklanmaya çalışılmaktadır. Dil becerilerinin kazanılmasında önemli bir yeri olan ders kitaplarındaki okuma metinlerinin sıklıkla değerlendirilen özelliklerinden biri de metinlerin okunabilirlik değerleridir. Bu bilgiler doğrultusunda bu araştırmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özelliklerini incelemek olarak belirlenmiştir. Çalışmanın modeli temel nitel araştırma desenidir. Araştırma sürecinde veriler doküman analizi ile toplanmıştır. İncelenen materyaller 2021-2022 eğitim öğretim yılında kullanılan ortaokul Türkçe ders kitaplarıdır. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan 151 metin Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre genellikle “kolay” ve “orta güçlükte”; Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre genellikle eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular incelenen bazı metinlerin sınıf seviyesinin üzerinde olduğunu göstermektedir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik değerleri dikkate alındığında Ateşman Okunabilirlik Formülüne göre “kolay” ve “orta” düzey olarak değiştiği, Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre ise tamamının eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin okunabilirlik niteliklerine ait değerlerin sınıf düzeyi ilerledikçe (5. sınıftan 8. sınıfa) düzenli biçimde artmadığı görülmüştür. Ayrıca aynı sınıf seviyesinde olan kitaplar arasında okunabilirlik düzeyi açısından da bir eşitlik sağlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Türkçe eğitimi, okunabilirlik, Türkçe ders kitabı, metin

Examining the readability of texts in Turkish textbooks**Abstract**

The texts in the textbooks, which are the most important materials of the Turkish teaching process in schools, are selected by the textbook authors according to the criteria in the Turkish lesson curriculum. The quality of the selected texts is very effective in the creation of the content of the

¹ Bu makale 1. yazarın 2. yazar danışmanlığında tamamladığı “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Öğretmen, MEB (Hatay, Türkiye), gizemciplak94@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5962-469X. [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 05.09.2022-kabul tarihi: 20.10.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1193033]

³ Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD (Hatay, Türkiye), abalci@mku.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7424-592X.

textbook, especially the activities. The boundaries of the concept of text are tried to be determined with different definitions, especially the textuality criteria and the features of the qualified text are tried to be explained. One of the frequently evaluated features of reading texts in textbooks, which have an important place in the acquisition of language skills, is the readability values of the texts. In line with this information, the aim of this research is to examine the readability characteristics of the texts in the secondary school Turkish textbooks. The model of the study is the basic qualitative research design. During the research process, data were collected by document analysis. The examined materials are secondary school Turkish textbooks used in the 2021-2022 academic year. 151 texts in secondary school Turkish textbooks were evaluated according to Ateşman Readability Formula and Çetinkaya Readability Formula. As a result of the research, according to Ateşman Readability Formula, the texts in secondary school Turkish textbooks are generally “easy” and “medium difficulty”; According to the Çetinkaya Readability Formula, it was concluded that it was generally at the level of educational reading and 8th and 9th grades. Findings show that some of the texts examined are above grade level. Considering the average readability values of the texts in the secondary school Turkish textbooks, it was determined that according to the Ateşman Readability Formula it changed as “easy” and “intermediate” level, and according to the Çetinkaya Readability Formula, all of them were at educational reading and 8th and 9th grade levels. It has been observed that the values of the readability qualities of the texts in the Turkish textbooks do not increase regularly as the grade level progresses (from the 5th to the 8th grade). In addition, it was concluded that there was no equality in terms of readability level among the books at the same grade level.

Keywords: Turkish language teaching, readability, Turkish course book, text

1. Giriř

Temel dil becerilerinden biri olan okuma, tıpkı yazma süreci gibi planlı bir eğitim sürecini gerektiren bir niteliğe sahiptir. Temel bilgi edinme vasıtası olma niteliğini korumaya devam eden okuma becerisi kişisel gelişim, bilgiye ulaşma, bilgiyi aktarma, bilgi birikimini sağlama gibi birçok işlevi bünyesinde taşır. Okulda sürdürülen eğitimin amacına ulaşmasını sağlamada da bütün öğrenciler için okuma hâlen temel becerilerden biri olma işlevini de yüklenmeye devam etmektedir. Öğrencilerin temel eğitim düzeyinden başlayarak bu beceriyi geliştirmediklerinde diğer akademik öğrenme alanlarında da başarıya ulaşamadıkları bilinmektedir (Akyol, 2020, s.2). Yılmaz (2015) tarafından yürütülen araştırma bu bilgi doğrultusunda 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama puan ortalamaları ile Türkçe, matematik, sosyal bilimler ve fen bilimleri dersleri başarı ortalamaları arasında bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

1.1. Türkçe ders kitabı ve metin

Eğitim sürecinin temel kaynaklarından biri olan ders kitapları öğretim sürecinin ve sınıf içi çalışmaların planlanmasında önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmen ve öğrencilerin sıklıkla tercih ettikleri yaygın bir öğretim materyalidir (Kılıç ve Seven, 2006, s. 34-44). Ders kitabı, eğitim ve öğretim programının amaç ve kazanımları doğrultusunda tasarlanan, öğretmenlerin sınıf içi çalışmalarına rehberlik eden ve eğitim-öğretim sürecinde temel taşlardan olan yazılı ve basılı öğretim aracıdır. Bu yönüyle öğretim sürecinde ortaya çıkabilecek eksikliklerin telafisinde önemli bir rol üstlenir (Delice, Aydın ve Kardeş, 2009). Bir öğretim programının ülke için belirlediği standartlaştırılmış kazanımların tüm öğrenciler için ortak bir çerçeve içinde sunulması ve eğitimde standart kadar fırsat eşitliğinin sağlanması açısından da ders kitapları önemlidir (Özdemir, 2022, s.10). Programa ve hitap edilen

kesimin bilişsel niteliklerine uygunluk, gerekli pedagojik özelliklerin dikkate alınması (Kabapınar, 2021, s.214) gibi nitelikler ders kitaplarının kullanım niteliğini ve eğitim aracı olarak kalitesini arttıracaktır.

Öğretim sürecindeki her ders için önemli olan ders kitapları Türkçe dersleri için de önemlidir. Derslerin metin temelli işlenmesi ve Türkçe ders kitapları için seçilen metinlerin sınıf içi dil becerilerini geliştirme faaliyetlerinin ana malzemesini oluşturması bu önemin en belirgin niteliğidir. Bu yönüyle Türkçe ders kitapları, kitaplar için seçilen metinler ve bu metinler için hazırlanan etkinlikler öğretim faaliyetlerinin büyük oranda ana eksenini oluşturmaktadır. Seçilen metinlerin kültürel özellikleri yansıtması, estetik ve edebi bir dil kullanım becerisine örnek oluşturması, hedef kitlede okuma zevki ve alışkanlığı oluşturmada (Ekmen, 2009) bu ders kitapları etkin olarak kullanılabilir. Türkçe öğretmenlerinin en sık kullandıkları öğretim materyalinin ders kitapları olduğu düşünüldüğünde (Özbay, 2003, s.27) kitapların hazırlanma sürecinde gösterilecek dikkatin Türkçe öğretimini de olumlu yönde etkileyeceği anlaşılmaktadır.

Türkçe derslerinin ana eksenini metinler oluşturmaktadır. Kazandırılmaya çalışılan dil becerileri metin merkezli bir eğitim-öğretim sürecini kapsamaktadır. Sınıf içinde kullanılan metinlerin önemli bir bölümünü de ders kitapları için seçilen metinler oluşturmaktadır. Bu durum ders kitaplarını eğitim sürecinin en önemli materyali konumuna getirmektedir (Kızılçaoğlu, 2003). Metinler sayesinde beceri odaklı bir dil eğitimi mümkün olabilmektedir.

Hayatı derse dolayısıyla dil öğretimi sürecine taşımada kullanılacak en iyi materyal metindir (Dilidüzgün, 2017, s.115). Dolaylı yaşantı örnekleri sunma, değer kazandırma, söz varlığını geliştirme, kültür aktarımını gerçekleştirme gibi birçok işlevi bulunan metinlerin Türkçe ders kitaplarına seçimi de büyük oranda öğretim programı ile sınırlanmaktadır. Ders kitaplarına seçilecek metinlerin taşınması gereken nitelikler 2019 Türkçe Öğretim Programında şu şekilde açıklanmaktadır:

- “1. Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.
2. Seçilen metinler ikincil aktarımlar yerine yazarın eserinden alınmalıdır.
3. Ders kitaplarında “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesini içeren metinler kullanılmamalıdır. Yalnızca 1.sınıf ders kitaplarında ders kitabının yazarı/yazarları tarafından yazılan en fazla iki metne yer verilebilir.
4. Aynı yayınevine ait kitaplarda bir sınıf düzeyi için seçilen metin, başka bir sınıf düzeyinde kullanılmamalıdır.
5. Öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla aynı yazar ve/veya şairlerden (serbest okuma metinleri hariç, ders kitabı yazarı/yazarları tarafından yazılan metinler dâhil) en fazla iki metin seçilmelidir.
6. Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.
7. Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.
8. Tamamı ders kitabına alınamayacak uzunluktaki roman, hikâye, tiyatro, destan gibi türlerdeki eserlerden yapılan alıntılarda eserdeki bağlamın yakalanabilmesi için metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısmın kısa özeti verilmelidir. Seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır.
9. Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır.
10. Yazarın söyleyişinden ya da Türkçenin dönemselleşen söyleyiş özelliklerinden kaynaklı yazım farklılıkları hata olarak nitelendirilip düzeltilmez. Metin içerisinde yer alan dönemselleşen farklılıklara

(yazım ve noktalama) yönelik açıklamalar dipnot şeklinde verilmelidir. Ayrıca bu hususlardan öğretim amaçlı olarak yararlanılabilir.

11. Ders kitabında gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş, ağ günlüğü (blog), sosyal medya uygulamalarında yer alan yazı türlerinde ders kitabının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir. Bu türler 3 ve 5. maddelerdeki açıklamalar kapsamında değerlendirilmez.

12. Metinlerde tema ve kazanımlara uygun olarak metnin bütünlüğü ve tutarlılığı korunmak kaydıyla bazı bölümler çıkarılarak kısaltmaya gidilebilir. Çıkarılan bölümler parantez içinde üç nokta ile gösterilmelidir.

13. Çeşitli metinler içinde yer alan kimi bağımsız ve kendi iç bütünlüğüne sahip anı, fıkra, anekdot vb. bölümler metin olarak seçilebilir.

14. Yazar ve şairlerin biyografilerinde yalnızca edebî yönleri ön plana çıkarılmalıdır” (MEB, 2019, s.18).

1.2.Okuma, Anlama ve Okunabilirlik

Bir anlama becerisi olarak okuma, başlangıçta harflerin tanınması ile başlayan ancak süreç sonucunda anlamlandırma ile tamamlanan bir dil becerisidir. Metin ile okuyucu arasındaki duygu ve düşünce alışverişi olarak tanımlanan okumada (Akyol, 2020, s.15) anlam kurma süreci metin aracılığı ile tamamlanmaktadır (Johnson, 2017, s.3). Bu açıdan bakıldığında okuma; harf ve simgeleri çözümleme, seslendirme, bu harf ve simgeleri beyinde yapılandırma, yazılı metinlerdeki bilgileri alabilme ve sonuçta anlamayı gerçekleştirme sürecidir (Güneş, 2019, s.22). Görme, dikkat, algılama, seslendirme, anlamlandırma, bilişsel yapılandırma gibi zihinsel ve fiziksel pek çok süreci içeren okumada, kelime tanıma sürecinin gerçekleşmesiyle anlam fark edilmekte ve bilgiye ulaşılabilmektedir. Bilginin sınıflanması, sıralanması, analiz edilmesi, önceki ve yeni bilgiler arasında ilişki kurma; sentez, sorgulama, yorumlama, sorun çözme, eleştirme, değerlendirme zihinsel süreçlerin tamamında okuma hareket noktası ya da tamamlayıcı unsurdur (MEB, 2005). Değerlendirmelerin tamamına bakıldığında anlama vurgusunun ve bir beceri alanı olarak okumanın zihinsel becerileri geliştirici niteliğine vurgu yapıldığını görmek mümkündür. Başta okul olmak üzere hayatın her aşamasında temel bilgi edinme aracı olarak kullanılan okuma, anlamının ayrılmaz bir parçasıdır.

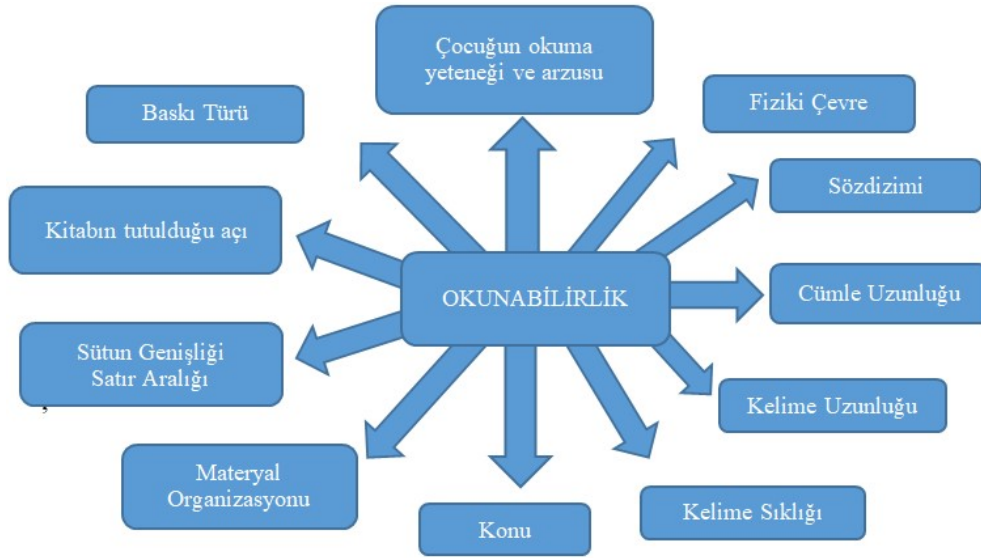
Okuduğunu anlama sürecinde anlam üzerine düşünme, zihinsel çaba, sorgulama, inceleme, seçme, karar verme, çözümleme, yorumlama, öteleme, analiz, sentez ve değerlendirme gibi zihinsel etkinlikler bütünü devreder. Bu zihinsel süreçte ön bilgiler anlamlandırma sürecini kolaylaştırmakta ya da zorlaştırmaktadır (Balci, 2016, s.14). Okuyucuların aynı metinden farklı anlamlar çıkarması ya da anlayamama problemlerinin önemli bir bölümünde ön bilgiler etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Okumanın bir beceri olarak öğrenilmesi ve geliştirilmesi okuma hızı, kelime hazinesi ve bilgi/kültür birikimini olumlu yönde etkilemekte, akademik başarı kadar sosyal hayat becerileri de gelişmektedir. Bütün bu gelişim süreci anlama becerisini de geliştirmeye devam etmektedir.

Okullarda Türkçe öğretimi sürecinde okuma faaliyetlerinin büyük oranda Türkçe ders kitaplarına seçilen metinlerle gerçekleştiği düşünüldüğünde bu metinlerin nitelikleri de önem kazanmaktadır. Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinler elbette birçok olumlu metinsellik ölçütlerini taşımalıdır. Ancak anlama ile yakından ilişkisi olduğu düşünülen okunabilirlik de göz ardı edilmemesi gereken niteliklerden biridir. Okunabilirlik çeşitli formüllerle ölçülebilmektedir. Dillerin yapısal farklılıkları okunabilirlik formüllerinde de o dilin özelliklerine uygun ölçütlerin öne çıkarılmasını zorunlu kılmaktadır. Okunabilirlik formüllerinde en çok kullanılan değişkenler kelime ve cümle uzunluklarıdır. Kelime ve cümle uzunluklarının belirlenen ölçütlerin üzerinde olması durumunda öğrencinin metne ve okumaya karşı olan ilgisini dolayısıyla da anlamasını olumsuz etkileyeceği açıktır (Uslu Üstten, 2022). Okunabilirlik formülleri sonucunda elde edilen değerlerle metinlerin kolay, orta veya zor olarak

nitelendirilmesi doğrudan metnin nitelikli veya niteliksiz olduğunu göstermez. Başka unsurlar da bir metnin kalitesini etkilemektedir. Ancak okunabilirliğin de bu ölçütlerden biri olduğu unutulmamalıdır.

Türkiye’de yürütülen okunabilirlik çalışmalarının tarihi çok eski olarak nitelendirilemese de Türkiye dışında başlangıçta kurumlar arasında yapılan yazışmalarda, askeri teşkilatlarda, sağlık kuruluşlarında kullanılmıştır (Hızarcı, 2009). Okunabilirliğin özellikle metnin anlaşılma kolaylığı ya da zorluğu hakkında fikir vereceği düşüncesiyle yürütülen araştırmalar okunabilirlik çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Klare (1963) okunabilirlik teriminin yazı tipi ya da baskı biçimi açısından okunaklılığı ifade etme, metnin içeriği bakımından okuma kolaylığını belirtme ve metnin yapısal özelliklerine bağlı olarak kavrama ve anlama kolaylığını ifade etme olarak üç anlamı bulunduğunu belirtmektedir. Ancak bu üç fonksiyon içinde özellikle üçüncü anlama yoğunlaşmıştır.

DuBay (2004) okunabilirliği, bazı metinlerin diğerlerinden daha kolay okunabilir olması şeklinde açıklamıştır. Ateşman (1997) da benzer şekilde okuyanların metinleri kolay ya da güç anlaması olarak tanımlayarak anlaşılabilirliği öne çıkarmışlardır. Metnin anlaşılma kolaylığı olarak nitelendirilebilecek bu durumun ortaya çıkmasını birçok başlık etkilemektedir. Rye (1982) bir metnin okunabilirlik düzeyi üzerinde on bir etkenin varlığından bahseder:

Şekil 1: Okunabilirlik Kavramı (Rye, 1982).

Süreç üzerinde etkili olan bütün başlıklar düşünüldüğünde okunabilirlikte, geçmişteki bilgilerin etkin bir şekilde kullanıldığı, okuyan ile metin yazarının etkili bir iletişim içerisinde olmasını göz önüne alan, doğru bir yöntemi ve belirli bir amaca sahip olan, düzenli bir ortamda oluşan ve zihinde gerçekleşen karmaşık bir anlamlandırma sürecini (MEB, 2021, s.8) içerdiği söylenebilir. Okunabilirliğin nasıl tespit edilebileceğine cevap aranırken özellikle geliştirilen okunabilirlik formülleriyle tespit edilebileceği görüşü öne çıkmıştır.

Metinlerin anlaşılma güçlüğüne ortaya çıkarmayı amaçlayan okunabilirlik formüllerinde çeşitli araştırmacıların ismi öne çıkmaktadır. Bu formüllerden biri olan Dale ve Chall tarafından geliştirilen formül ilkökul ikinci sınıf ve üzeri düzeyler için kullanılmıştır. Bir metnin ilk yüz kelimesinin örneklem olarak alındığı değerlendirilmede cümle ve bilinmeyen yani zor kelime sayısı tespit edilir. Ardından

cümlelerin ortalama uzunlukları geliştirilen formülle hesaplanarak metinlerin hangi yaş düzeyi için uygun olduğu kararına varılır (Güneş, 1997, s.236). Robert Gunning'in geliştirdiği Gunning Fog İndeksi de yine bir metnin ilk yüz kelimesinin örneklem olarak alınması ve seçilen örneklemdeki üç ve daha fazla heceli kelime sayısının tespiti esasına dayanmaktadır (Güneş, 1997, s.237). Alton L. Raygor tarafından geliştirilen okunabilirlik formülünde ise metnin ya da kitabın baş, orta ve son kısımlarından yüzer kelime kesitler alınmakta, alınan bu kesitlerdeki cümlelerde, altı ve altıdan fazla heceli kelimeler sayılarak Raygor grafiği ile karşılaştırılmaktadır. Elde edilen sonuçlarla metinlerin güçlük durumu tespit edilmeye çalışılmaktadır (Hızarcı, 2009). ABD ordusuna ait teknik kılavuzlar için geliştirilen FORCAST formülü özellikle çoktan seçmeli sorular için uygun görülmektedir. Metindeki 150 kelime örneklemdeki tek heceli kelimelerin tespiti elde edilen bulguların geliştirilen formülde kullanılması esasına dayanmaktadır (Johnson, 1998). Fry tarafından geliştirilen grafiğe dayalı bir diğer okunabilirlik testi öncelikle lise seviyesi için tanımlanmış ilerleyen yıllarda ilköğretim için de geçerli olduğu farklı okunabilirlik formülleriyle onaylanmıştır. Bir metinden seçilen üç adet 100 kelime bölümlerinin ortalama cümle ve hece sayılarının belirlenerek grafiğe yerleştirilmesi esasına dayanmaktadır (DuBay, 2004). Elde edilen sonuç yaklaşık okunabilirlik düzeyi ve yaş uygunluk aralığını belirlemektedir.

İlkokul çağı çocuklar için geliştirilen Power – Summer – Kearsley Formülünde de metinden seçilen 100 kelime örneklemdeki ortalama cümle, kelime ve hece sayıları üzerinden değerlendirmede bulunmaktadır (Johnson, 1998). Anaokulu öğrenci düzeyindeki anlaşılır metinleri tespit etmek amacıyla geliştirilen Spache formülü (Eraslan, 2008); Senter ve Smith'in (1967) Amerikan ordusu için hazırladığı ARI (Otomatik Okunabilirlik İndeksi) okunabilirlik formülünde başlangıçta elektrikli daktiloların gerçek zamanlı izlenebilmesi amaçlanmıştır (Senter ve Smith, 1967). Bu formülde okunabilirlik güçlüğü belirlenirken kelimedeki harf sayısı da kullanılmaktadır. Wilson Taylor'un (1953) yapılandırma, uygulama, ölçme ve yorumlama olmak üzere dört aşamada gerçekleştirdiği "Cloze Test Yöntemi"nde seçilen 275 kelime bir metinden rastgele çıkarılmış 5-6 kelimenin tamamlanması esasına dayalı bir sonuç çıkarma yöntemine dayalıdır. Öğrenci cevabı ile metnin orijinalindeki kelimenin uyumluluk düzeyi üzerinden yorumlamaların yapıldığı bu formülde %40'ın altındaki sonuçların öğrenciler için anlaşılması zor bir metin olduğu şeklinde değerlendirilmektedir (Tekbıyık, 2006). G. Harry McLaughlin (1969) tarafından geliştirilen SMOG Formülü ABD'de eğitim ve sağlık sektöründe yer alan metinlerin okunabilirliği için uzun zaman kullanılmıştır (MEB, 2020, s.17). "Flesch Okuma Kolaylığı Okunabilirlik Formülü" ve "Flesch-Kincaid Eğitim Düzeyi Formülü" olarak iki şekli bulunan Flesch okunabilirlik formülünde toplam hece, kelime ve cümle uzunlukları üzerinden elde edilen değerler formüle uygulanmakta ve sonuçlar tabloya uygunluk açısından yorumlanmaktadır. Flesch Okuma Kolaylığı puanı metinlerin okunabilirlik derecesini belirtirken metni okuyan bireyin eğitim seviyesine ilişkin bir açıklama getirmez (Ulu Kalın ve Aydemir, 2017). Flesch-Kincaid Eğitim Düzeyi Formülünde ise elde edilen puan metni okuyan kişinin o metni anlaması için almış olması gereken eğitim yılını açıklamaktadır.

Türkçeye yönelik ilk okunabilirlik çalışması Ateşman (1997) tarafından "Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi" adıyla yayınlanmıştır. Bu çalışmada Flesch'e ait olan okunabilirlik formülü Türkçeye uyarlanmıştır. Türkçe için yapılan ilk okunabilirlik çalışması olması ve Türkçeye ilk okunabilirlik formülünü kazandırması açısından önemli olan bu çalışmayı Sönmez'in (2003) "Metinlerin eğitselliğini saptamada matematiksel bir yaklaşım" isimli araştırması takip etmiştir. Bu çalışmada öncelikle Gunning Fog İndeksi değerlendirilerek Türkçe üzerinde güvenilir sonuçlar vermediği tespiti yapılmış Gunning Fog İndeksi temel alınarak Türkçe için yeni bir formül geliştirilmiştir. Türkçe okunabilirlik formülüne yönelik bir diğer önemli çalışma Çetinkaya (2010) tarafından "Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması" isimli doktora çalışması ile

gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Türkçe için bağımsız bir okunabilirlik formülü geliştirilmiş, ulaşılan okunabilirlik puanının değerlendirilmesinde kullanılmak üzere yorumlama tablosu hazırlanmıştır. Aynı yıl Bezirci ve Yılmaz (2010) da İngilizce için kullanılan okunabilirlik formüllerini değerlendirerek Türkçe için yeni bir okunabilirlik formülü geliştirmişlerdir.

Bu çalışmada da kullanılan ve Ateşman (1997) tarafından geliştirilen formül Türkçe için geliştirilmiş ilk okunabilirlik formülüdür. Flesch'in okunabilirlik formülünün Türkçeye uyarlanması ile hazırlanmıştır. Uyarlama sürecinde okunabilirliğin ölçülmesinde en çok kullanılan değişkenler olan (kelime olarak) ortalama cümle uzunluğu ve (hece olarak) ortalama kelime uzunluğu değişkenlerini esas alan bir formül geliştirmiştir. Farklı zorluk düzeylerinde, farklı alanlardan (bilimsel, felsefi, edebi yapıtlar, haber metinleri ve öğrenci kompozisyonları) metinler seçilmiş ve bu metinler en zordan en kolay okunabilene doğru sınıflandırılmıştır. Kullanılan metinlerden elde edilen ortalama kelime ve cümle uzunlukları ile Flesch'in okunabilirlik formülüne uyarlanacak katsayılar hesaplanmıştır. Türkçe için en kolay metinlerde kelime uzunluğu (hece) 2,2 cümle uzunluğu (kelime) 4 olarak tespit edilmiştir. En zor metinlerde ise kelime uzunluğu (hece) 3 olarak tespit edilirken cümle uzunluğu (kelime) 30 olarak tespit edilmiştir. Yapılan hesaplamalar sonucunda aşağıdaki formül geliştirilmiştir:

Tablo 1. Ateşman okunabilirlik formülü

$AOP = 198,825 - (40,175 \times OKU) - (2,610 \times OCU)$	
AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı)	Formül sonucunda çıkan okunabilirlik puanı
OKU (Ortalama Kelime Uzunluğu)	Hece sayısının kelime sayısına bölümü
OCU (Ortalama Cümle Uzunluğu)	Kelime sayısının cümle sayısına bölümü

Tablo 2. Ateşman okunabilirlik seviyeleri

Ateşman Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
90-100	Çok Kolay
70-89	Kolay
50-69	Orta
30-49	Zor
1-29	Çok zor

Bu çalışmada kullanılan diğer Türkçe okunabilirlik formülü Çetinkaya'ya (2010) aittir. Çeşitli okunabilirlik formüllerinin incelenmesi sonucunda Türkçe metinlerdeki niceliksel özellikler dikkate alınarak yeni bir Türkçe okunabilirlik formülü geliştirilmiştir. Formülün işletilmesi sürecinde boşluklarla aralanmış sayılar, simgeler ve yazı birimler sözcük olarak kabul edilmektedir. Kısa çizgi ile bölünmüş sözcükler ve kısaltmalar da sözcük olarak kabul edilmektedir. Cümle sayımında nokta (.), soru işareti (?), açıklama noktası (:) ve yay ayraç () ile sonlandırılmış kısımlar cümle olarak kabul edilmektedir. Hece sayımında sözcükler, simgeler, sayılar telaffuzlarına göre hecelerine ayrılmış; ortalama cümle uzunluğunu bulabilmek için toplam sözcük sayısı cümle sayısına bölünmüştür.

Ortalama sözcük uzunluğu ise toplam hece sayısı toplam sözcük sayısına bölünmüştür. Çetinkaya (2010) tarafından geliştirilen okunabilirlik formülü aşağıdaki şekildedir:

Tablo 3. Çetinkaya okunabilirlik formülü

$$\text{ÇOP} = 118,823 - (25,987 \times \text{OSU}) - (0,971 \times \text{OTU})$$

ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı)	Formül neticesinde çıkan okunabilirlik puanı
OSU (Ortalama Sözcük Uzunluğu)	Hece sayısının sözcük sayısına bölümü
OCU (Ortalama Cümce Uzunluğu)	Sözcük sayısının cümle sayısına bölümü

Tablo 4. Çetinkaya okunabilirlik düzeyleri

Çetinkaya Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Seviyesi
0-34	Engelli okuma	10, 11, 12. sınıf
35-50	Eğitsel okuma	8, 9. sınıf
51+	Bağımsız okuma	5, 6, 7. sınıf

Formül sonucunda elde edilen puanlar sonucunda ulaşılan bağımsız okuma düzeyi, okuyanın herhangi bir yardıma ihtiyaç duymadan metni anlayabileceği düzeyi ifade eder. Eğitsel okuma düzeyi, okuyanın bilişsel düzeyinin üzerinde, eğitici yardımıyla metni anlayabileceği seviyeyi karşılamaktadır. Engelli okuma düzeyi ise okuyanın bilişsel seviyesinin üzerinde, eğitici yardımı olmasına rağmen metni anlayamayacağı düzey olarak açıklanmıştır (Çetinkaya, 2010).

Ders kitabındaki metinlerin genel olarak dil öğretimi temel ilkeleri ve Türkçe öğretim programına uygun olması beklenir. Seçilen metinler elbette farklı değerlere ve temalara uygun, birçok kazanımı öğrencilere kazandırmaya uygun olmalıdır. Ancak metinlerin anlaşılabilirlik niteliğinin düşüklüğü bütün eğitim sürecini olumsuz etkileyecektir. Bu nedenle ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik bakımından incelenmesi gerekli ve önemli görülmektedir. Türkiye’de Türkçe metinlerin okunabilirlik nitelikleri üzerine farklı araştırmalar yürütülmüştür. Bu araştırmaların bir bölümü farklı yazarlara ait edebi metinler hakkındadır (Çeçen ve Aydemir, 2011; Özgü Koçağan, 2012; Teke, 2016; Rada, 2016; Kayabaşı, Yılmaz ve Doyumğaç, 2016; Ziya, 2019; Çinpolat, 2019). Türkçe ders kitapları dışında fizik (Tekbıyık, 2006), biyoloji (Köse, 2009), kimya (Mirzalar Kabapınar, 2006), sosyal bilgiler (Hızarcı, 2009; Ulu Kalın ve Aydemir, 2017; Ulu Kalın ve Koçoğlu, 2017), dil ve anlatım (Erdem, 2011), Türk dili ve edebiyatı (Şimşek ve Çinpolat, 2021), fen ve teknoloji (Çakmak ve Çil, 2014), coğrafya (Ulu Kalın ve Topkaya, 2009; Yılar, 2020) ve matematik (Çelik, Çetinkaya ve Yenmez, 2020) ders kitaplarının okunabilirlik nitelikleri üzerine de araştırmalar yürütülmüştür. Ancak bu araştırmalar içinde yoğunluğu Türkiye’de farklı sınıflar için hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tamamı ya da bir bölümü için yapılan okunabilirlik hesaplamaları oluşturmaktadır (Temur, 2002; Çiftçi, Çeçen ve Melanlioğlu, 2007; Zorbaz, 2007, Solmaz, 2009; Demir ve Çeçen, 2013, İskender, 2013, Bağcı ve Ünal, 2013; Karatay, Bolat ve Güngör, 2013; Durukan, 2014; Mirzaoğlu ve Akın, 2015; Baş ve İnan Yıldız, 2015; Çakıroğlu, 2015; Bolat, 2016; Özdemir, 2016; Bozlak, 2018; Bora, 2019; Özçetin ve Karakuş, 2020; Şakiroğlu, 2020). Ayrıca Türkçe dersi etkinlik kitabı (Gökçek, Yalı Baştuğ ve Atmış, 2022) ve yabancı dil olarak Türkçe dersi öğretim kitaplarındaki metinler (Erol, 2014; Biçer ve Alan, 2017; Şimşek, 2019; Mutlu, 2020) için de benzer araştırmalar yürütülmüştür. Ancak bu çalışmalar içinde ortaokul Türkçe ders

kitaplarını bütünüyle kapsayan ve sınıf seviyelerine göre tamamını karşılaştıran bir araştırma ile karşılaşılmamıştır. Bu bilgiler doğrultusunda çalışmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri okunabilirlik açısından incelemek ve sınıf seviyesine göre farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek olarak belirlenmiştir.

2.Yöntem

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri okunabilirlik açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışmada temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Bu desen, nitel eğitim araştırmalarında sıkça kullanılan desenlerden biridir. Bunun nedeni olgubilim, kuram oluşturma, söylem analizi ya da etnografik araştırmalar haricinde araştırmaların da yapılmasıdır. Araştırmacılar nitel bir çalışmayı yorumlayıcı bir bakış açısıyla yapabilir (Merriam, 2018, s. 22).

2.1.İncelenen materyal

Bu çalışmada 2021-2022 eğitim öğretim yılında ortaokullarda (5-8. sınıf) kullanılan tüm Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Çalışmada veriler; 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Çapraz Baran ve Diren, 2019), 6. sınıf Türkçe ders kitabı (Ceylan, Duru, Erkek ve Pastutmaz, 2019), 6. sınıf Türkçe ders kitabı (Ertürk, Keleş ve Külünk, 2019), 6. sınıf Türkçe ders kitabı (Sarıboyacı, 2019), 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Akgül, Demirer, Gürcan Karadağ, Karahan ve Uysal, 2019), 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Kır, Kırman ve Yağız, 2019), 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Erkal ve Erkal, 2019) ve 8. sınıf Türkçe ders kitabı (Eselioglu, Set ve Yücel, 2019) olmak üzere toplam 8 kitaptan elde edilmiştir. Bu 8 ders kitabı içerisinde yer alan okuma metinlerinden serbest okuma metinleri hariç toplam 151 metin incelemeye alınmıştır. Şiir ve tiyatro metinleri bazı bölümlerde tam bir cümle bütünlüğü oluşturmadığından çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

2.2.Verilerin toplanması ve analizi

Bu çalışmada veriler doküman incelemesi ile analiz edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması planlanan konu ya da konularla ilgili bilgi barındıran yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Nitel çalışmalarda yalnız başına veri toplama yöntemi olarak kullanılabildiği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile de kullanılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.189).

Araştırma sürecinde ders kitaplarındaki toplam 151 metin tek tek dosyalanarak incelenmeye hazır hale getirilmiştir. Okunabilirlik ölçümü için metinlerden seçilen 100 kelimelik bölüm yeterli görülse de daha kesin sonuçlar elde edebilmek adına metinlerin tamamı incelemeye alınmıştır. Öncelikle metinlerin hece, kelime ve cümle sayıları tespit edilmiştir. Daha sonra her metin için toplam hece sayısı, toplam kelime sayısına bölünerek ortalama kelime uzunluğu; toplam kelime sayısı, toplam cümle sayısına bölünerek ortalama cümle uzunluğu belirlenmiştir. Elde edilen veriler Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Çetinkaya Okunabilirlik Formülüne göre analiz edilmiştir.

3.Bulgular ve yorumlar

Ortaokul Türkçe ders kitaplarının okunabilirlik değerleri açısından sınıf düzeyine uygunluklarının belirlenebilmesi için öncelikle araştırma kapsamında incelenen ders kitaplarındaki metinlerin ortalama kelime uzunluğu (OKU) ve ortalama cümle uzunluğu (OCU) belirlenmiştir. Ortalama değerler her bir metinden elde edilen veri toplamının metin sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir. Ortalama kelime uzunluğu ve ortalama cümle uzunluğuna ait değerler Tablo 5'te sunulmuştur:

Adres	Address
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714	RumeliDE Journal of Language and Literature Studies Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-posta: editor@rumelide.com	e-mail: editor@rumelide.com,
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616	phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Tablo 5. Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları

Ders Kitabı	Metin Sayısı	OKU	OCU
5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Çapraz Baran ve Diren, 2019)	18	2,67	8,35
5.Sınıf Ortalama		2,67	8,35
6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Sarıboyacı, 2019)	21	2,59	9,45
6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Ceylan, Duru, Erkek ve Pastutmaz, 2019)	19	2,77	8,97
6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Ertürk, Keleş ve Külünk, 2019)	19	2,72	8,70
6.Sınıf Ortalama		2,69	9,04
7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Akgül vd., 2019)	17	2,74	10,66
7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Kır, Kırman ve Yağız, 2019)	22	2,61	8,12
7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Erkal ve Erkal, 2019)	17	2,63	8,51
7.Sınıf Ortalama		2,66	9,09
8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2019)	18	2,72	9,21
8.Sınıf Ortalama		2,72	9,21
Genel Ortalama		2,68	8,99

Tablo 5 incelendiğinde ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki ortalama kelime uzunluğunun 5.sınıflar için 2,67 olduğu görülmektedir. Bu değer altıncı sınıflar için 2,69; yedinci sınıflar için 2,66 ve sekizinci sınıflar için 2,72'dir. Beşinci ve sekizinci sınıflarda tek kitap kullanıldığı için değerler tek kitap üzerinden elde edilmiştir. Kullanılan ders kitapları tek tek incelendiğinde ortalama kelime uzunluğu değerlerinin birbirine yakın olduğunu söylemek mümkündür. Ortalama kelime uzunluğunun en yüksek olduğu kitap 2,77 ile 6.sınıf düzeyindedir (Ceylan, Duru, Erkek ve Pastutmaz, 2019). En düşük değer de yine 6.sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen 2,59'dur (Sarıboyacı, 2019).

İncelenen Türkçe ders kitaplarındaki ortalama cümle uzunlukları 5.sınıflar için 8,35; 6.sınıflar için 9,04; 7.sınıflar için 9,09 ve 8.sınıf için 9,21 düzeyindedir. Ortalama cümle uzunluğunun en yüksek olduğu değer 1066 ile 7. sınıf Türkçe ders kitabındadır (Akgül vd., 2019). En küçük değer de 8,12 ile yine 7. sınıf Türkçe ders kitabında (Kır, Kırman ve Yağız, 2019) tespit edilmiştir. Ortalama kelime uzunluğu değerlerinde olduğu gibi ortalama cümle uzunluğu değerlerinin de sınıf düzeyleri arasında büyük farklılıklara sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında kullanılan metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunlukları tespit edildikten sonra bu veriler öncelikle her bir metin için Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Çetinkaya Okunabilirlik Formülünde kullanılmış, elde edilen verilerden hareketle kitapların ortalama okunabilirlik değerlerine ulaşılmıştır. Elde edilen veriler Tablo 6'da sunulmuştur:

Tablo 6. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik değerleri ve düzeyleri

Adres	Address
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714 e-posta: editor@rumelide.com tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616	RumeliDE Journal of Language and Literature Studies Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - İSTANBUL / TURKEY 34714 e-mail: editor@rumelide.com, phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Ders Kitabı	Metin Sayısı	AOP*	AOD*	ÇOP*	ÇOD*
5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Çapraz Baran ve Diren, 2019)	18	69,51	Kolay	41,17	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
5.Sınıf Ortalama		69,51	Kolay	41,17	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Sarıboyacı, 2019)	21	69,76	Kolay	42,12	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Ceylan, Duru, Erkek ve Pastutmaz, 2019)	19	63,78	Orta Güçlükte	37,90	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Ertürk, Keleş ve Külünk, 2019)	19	66,78	Orta Güçlükte	39,65	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
6.Sınıf Ortalama		66,77	Orta Güçlükte	39,89	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Akgül vd., 2019)	17	60,76	Orta Güçlükte	31,17	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Kır, Kırman ve Yağız, 2019)	22	72,38	Kolay	42,86	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Erkal ve Erkal, 2019)	17	70,68	Kolay	42,04	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
7.Sınıf Ortalama		67,94	Orta Güçlükte	38,69	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2019)	18	65,42	Orta Güçlükte	39,14	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
8.Sınıf Ortalama		65,42	Orta Güçlükte	39,14	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf
Genel Ortalama		67,38	Orta Güçlükte	39,50	Eğitsel Okuma 8,9. Sınıf

*AOP (Ateşman Okunabilirlik Puanı) / AOD (Ateşman Okunabilirlik Düzeyi) / ÇOP (Çetinkaya Okunabilirlik Puanı) / ÇOD (Çetinkaya Okunabilirlik Düzeyi)

Tablo 6 incelendiğinde 5. sınıf düzeyinde hazırlanan Türkçe ders kitabının Ateşman Okunabilirlik Puanının 69,51 ile kolay düzeyde; Çetinkaya Okunabilirlik Puanının 41,17 ile eğitsel okuma (8, 9. Sınıf)

düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. 6. sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitaplarının Ateşman Okunabilirlik Puanı ortalaması 66,77 ile orta güçlükte, Çetinkaya Okunabilirlik Puanı ortalaması 39,89 ile eğitsel okuma (8,9.sınıf) düzeyindedir. Üç kitabın incelendiği 6. sınıf düzeyinde kitapların biri (Sarıboyacı, 2019) “kolay” düzeyde, diğer iki kitap “orta güçlükte”dir. Ancak “kolay” düzeydeki kitabın da aslında orta güçlük için sınır değerinde olduğu görülmektedir. Her üç kitap da Çetinkaya Okunabilirlik Formülü açısından “eğitsel okuma (8, 9.sınıf)” düzeyindedir.

7.sınıf düzeyinde incelenen üç Türkçe ders kitabının Ateşman Okunabilirlik Puanı ortalaması 67,94 ile orta güçlükte; Çetinkaya Okunabilirlik Puanı ortalaması 38,69 ile eğitsel okuma (8, 9. sınıf) düzeyindedir. Çetinkaya Okunabilirlik Puanı açısından değerlendirildiğinde bu kitaplardan biri orta güçlükte (Akgül vd., 2019) diğer ikisi kolay düzeydedir (Kır, Kırman ve Yağız, 2019; Erkal ve Erkal, 2019). Kitapların tamamı Çetinkaya Okunabilirlik Puanı açısından eğitsel okuma düzeyindedir. Araştırma kapsamında incelenen Türkçe ders kitapları içerisinde 8. sınıf düzeyinde tek kitap bulunmaktadır. Bu kitabın Ateşman Okunabilirlik Puanı 65,42 ile orta güçlüktedir. Çetinkaya Okunabilirlik Puanı ise 39,50 ile eğitsel okuma (8, 9.sınıf) düzeyindedir.

2021-2022 öğretim yılında Türkiye’de ortaokullarda kullanılan Türkçe ders kitapları genel olarak incelendiğinde Ateşman Okunabilirlik Puanı açısından incelendiğinde orta güçlükte, Çetinkaya Okunabilirlik Puanı açısından ise eğitsel okuma (8, 9.sınıf) düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca elde edilen değerler sınıf seviyesi ilerledikçe elde edilen değerlerde belirgin bir farklılaşma yaşanmadığı görülmüştür.

4.Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkiye’de 2021-2022 öğretim yılında ortaokullarda kullanılan Türkçe ders kitapları metinlerini okunabilirlik açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırmada Ateşman Okunabilirlik Puanı ve Çetinkaya Okunabilirlik Puanı üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Çapraz, Baran ve Diren, 2019) metinlerin Ateşman Okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 69,51 ve kolay düzey olarak tespit edilmiştir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde metinlerin kolay düzeyde olmasının beklenebileceği ve buna göre 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumunun öğrenci seviyelerine uygun olduğu söylenebilir. Ancak bu ders kitabındaki metinler Çetinkaya Okunabilirlik Puanına göre genel ortalama değeri 41,17 olmakla birlikte eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf seviyesinde olması beklenen 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu öğrenci seviyelerine uygun değil, öğrenci seviyelerinin üzerindedir. Özçetin ve Karakuş (2020) çalışmalarında 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici ve bilgilendirici metinleri okunabilirlik bakımından karşılaştırmıştır. Çalışmanın sonucunda bu çalışmada Çetinkaya formülüne göre elde edilen sonuç ile benzer olarak metinlerin 5. sınıf öğrenci düzeylerinin üzerinde metinler oldukları tespit edilmiştir. Fakat bu çalışmadan farklı olarak Ateşman’ın formülüne göre metinlerin öğrenci seviyelerinin üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6. sınıf düzeyinde incelenen ilk Türkçe ders kitabındaki (Sarıboyacı, 2019) metinlerin Ateşman’ın okunabilirlik formülüne göre genel ortalama değeri 69,76 ve kolay düzey olarak tespit edilmiştir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde metinlerin kolay düzeyde olmasının beklenebileceği ve bu sonuca göre 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumunun öğrenci seviyelerine uygun olduğu değerlendirilebilir. Ancak beşinci sınıf ders kitabında olduğu gibi bu ders kitabında da metinler

Çetinkaya Okunabilirlik Puanı açısından 41,12 ortalama değer ile eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir. Sınıf seviyesi düşünüldüğünde bağımsız okuma ve 5, 6, 7. sınıf seviyesinde olması beklenen 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik durumu öğrenci seviyelerine uygun değil, öğrenci seviyelerinin üzerinde olduğu değerlendirilmiştir. 6. sınıf düzeyinde incelenen ve Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları arasında çıkan diğer iki ders kitabı da (Ceylan, Duru, Erkek ve Pastutmaz, 2019; Ertürk, Keleş ve Külünk, 2019) Ateşman Okunabilirlik Puanı açısından orta güçlükte; Çetinkaya Okunabilirlik Puanı açısından eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir.

7. sınıf Türkçe ders kitapları Ateşman Okunabilirlik Formülü açısından incelendiğinde bir kitabın (Akgül vd., 2019) orta güçlükte, iki kitabın ise (Kır, Kırman ve Yağız, 2019; Erkal ve Erkal 2019) kolay düzeydedir. 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının tamamı Çetinkaya Okunabilirlik Puanı açısından eğitsel okuma ve 8, 9. sınıf seviyesindedir. Benzer durum 8.sınıf düzeyinde incelenen tek Türkçe ders kitabı (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2019) için de geçerlidir. Güven (2014) çalışmasında bu çalışmaya benzer şekilde 7. sınıf ders kitabında yer alan metinlerin genel itibarıyla 7. sınıf öğrencilerine yönelik metinlerin olması gereken okunabilirlik düzeyi olan “Bağımsız Okuma” düzeyinde olmadığını tespit etmiştir. Bağcı ve Ünal (2013) da araştırmalarında inceledikleri 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çoğunluğunun eğitsel düzeyde olduğunu ve öğrenci seviyelerine uygun olduğunu tespit etmiştir.

Elde edilen sonuçlar genel olarak incelendiğinde Türkçe ders kitaplarında kullanılan metinlerin Ateşman Okunabilirlik Puanı açısından “orta güçlükte”, Çetinkaya Okunabilirlik Puanı açısından “eğitsel okuma (8, 9.sınıf)” düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca okunabilirlik açısından sınıf düzeyleri arasında belirgin bir farklılık bulunmamaktadır. Zorbaz’ın (2007) araştırmasında da ilkököl ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan masalların okunabilirlik açısından sınıf seviyelerine göre belirgin bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir sonuç İskender (2013) ve Bora (2019) tarafından yapılan araştırmada da görülmektedir. Bu araştırmadan farklı olarak Demir ve Çeçen (2013) ile Çakıroğlu’nun (2015) araştırmalarında ilkököl düzeyindeki Türkçe ders kitaplarının sınıf düzeyi ilerledikçe okunabilirlik açısından güçlük düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırma sonuçlarından hareketle ortaokullarda kullanılan Türkçe ders kitaplarına seçilen metinlerin düzey uygunluğu ve zorluk açısından daha hiyerarşik bir yapıya kavuşturulmasının gerektiği düşünülmektedir. Gerek metin seçim sürecinde gerekse var olan ders kitaplarının düzenli olarak bu açıdan değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Kaynakça

- Akyol, H. (2020). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi* (18. baskı). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786050370171>
- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *Dil Dergisi*, (58), 71-74. <http://www.atesman.info/wp-content/uploads/2015/10/Atesman-okunabilirlik.pdf>
- Bağcı, H. ve Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28. <http://www.anadiliegitimi.com/en/download/article-file/14862>
- Balcı, A. (2016). *Okuma ve anlama eğitimi* (2. baskı). Pegem Akademi.
- Baş, B. ve İnan Yıldız, F. (2015). 2. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 52-61. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/161103>
- Bezirci, B. ve Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik*

- Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi, 12(3), 49-62.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/589339>
- Biçer, N. ve Alan Y. (2017). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin karşılaştırılması. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(3), 1130-1139. <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.304070>
- Bolat, K. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Bora, A. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Bozlak, Ü. G. (2018). 2016-2017 ve 2017-2018 eğitim ve öğretim yıllarında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Uzun-Çetinkaya formülü ile okunabilirlik düzeyleri. Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, 6(14), 209-234. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/427193>
- Çakıroğlu, O. (2015). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öğrenme güçlüğü olan öğrenciler açısından değerlendirilmesi. İlköğretim Online, 14 (2), 671-681. <http://dx.doi.org/10.17051/io.2015.31984>
- Çakmak, G. ve Çil, E (2014). 4. sınıf fen ve teknoloji ders kitabının okunabilirlik formülleriyle değerlendirilmesi: Canlılar dünyasını gezelim, tanıyalım ünite örneği. Turkish Journal Of Educational Studies, 1(3). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/402917>
- Çeçen, M. ve Aydemir, F. (2011). Okul öncesi hikâye kitaplarının okunabilirlik açısından incelenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(16), 185-194. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/182987>
- Çelik, T., Çetinkaya, G. ve Aydoğan-Yenmez, A. (2020). Ortaokul matematik ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği ve anlaşılabilirliği üzerine öğretmen-öğrenci görüşleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 53(1), 1-28. <https://dx.doi.org/10.30964/aeubfd.544757>
- Çetinkaya, G. (2010). Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A. ve Melanhoğlu, D. (2007). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (Elektronik), 6(22), 206-219. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/69981>
- Çinpolat, E. (2019). Miyase Sertbarut'un kitaplarının okunabilirlik düzeyleri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi.
- Delice, A., Aydın, E. ve Kardeş, D. (2009). Öğretmen adayı gözüyle matematik ders kitaplarında görsel öğelerin kullanımı. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 8(16), 75-92. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/199555>
- Demir, M. ve Çeçen, M. A. (2013). İlköğretim I-V. sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. Milli Eğitim Dergisi, 197, 80- 94. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/442034>
- Dilidüzgün, Ş. (2017). *Metindilbilim ve Türkçe öğretimi: Uygulamalı bir yaklaşım*. Anı Yayıncılık.
- DuBay, W. H. (2004). The principles of readability. CA, US: Impact Information. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED490073.pdf>
- Durukan, E. (2014). Metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile öğrencilerin okuma becerileri arasındaki ilişki. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 2(3), 68-76. <http://www.anadiliegitimi.com/en/download/article-file/14896>
- Ekmen, H. (2009). 2005 programına göre hazırlanan 7. sınıf Türkçe ders kitabının söz varlığı bakımından incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kocatepe Üniversitesi.

- Eraslan, F. (2008). Eğitsel içerikli web sitelerinin okunabilirlik açısından incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Erdem, C. (2011). Dil ve anlatım ders kitaplarındaki metinlerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Erol, H. F. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında okunabilirlik. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi, 50(50), 29-38. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/158389>
- Gökçek, Ş., Yalı Baştuğ Ç. ve Atmış, A. (2022). İlkokullarda yetiştirme programı (İYEP) Türkçe etkinlik kitabında bulunan metinlerin okunabilirlik düzeyleri. Turkish Studies - Education, 17(1), 113-123. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.57275>
- Güneş, F. (1997) *Okuma Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*. Ocak yayınları.
- Güneş, F. (2019). *İlkokuma yazma öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786052416068>
- Güven, A. Z. (2014). 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin metinsellik ölçütlerine göre değerlendirilmesi. Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(8), 517-535. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7327>
- Hızarcı, S. H. (2009). İlköğretim 6. sınıf yeni sosyal bilgiler ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Johnson, A. P. (2017). *Okuma ve yazma öğretimi* (A. Benzer çev. ed.). Pegem Akademi. (Orijinal metin basım tarihi 2008)
- Johnson, K. (1998). Readability. <http://www.timetabler.com/readable.pdf> adresinden 25.02.2022 tarihinde edinilmiştir.
- İskender, E. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kelime ve cümle yapılarıyla okunabilirlik düzeyleri arasındaki ilişki [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Kabapınar, F. (2021). Davranışçı ve yapılandırmacı öğrenme anlayışları temelinde fen bilimleri ders kitaplarına bakmak. Ö. Demirel ve K. Kıröglü (Ed.) *Ders Kitabı İncelemesi* içinde (5. baskı, s. 214-239). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786050370058>
- Karatay, H., Bolat, K. K., ve Güngör, H. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği. The Journal Of Academic Social Science Studies, 6(6). <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1770>
- Kayabaşı, B., Yılmaz, M. ve Doyumğaç, İ. (2016). Mustafa Ruhi Şirin hikâyelerinin okunabilirlik açısından incelenmesi. Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2), 323-343. <file:///C:/Users/LENOVO/Downloads/ExaminationofMustafaRuhisirinsStoriesinTermsofReadability.pdf>
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2006). *Konu alanı ders kitabı incelemesi* (6. baskı). Pegem Akademi.
- Kızılçaoğlu, A. (2003). Orta öğretim coğrafya ders kitapları değerlendirme ölçütleri. Marmara Coğrafya Dergisi, (8). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3071>
- Klare, G. R. (1963). *The Measurement of Readability*. Ames. Iowa State University Press.
- Köse, E. Ö. (2009). Biyoloji 9 ders kitabında hücre ile ilgili metinlerin okunabilirlik düzeyleri. Cankaya University Journal of Law, 12(2), 141-150. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/45434>
- MEB (2005). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2019). Türkçe dersi öğretim programı. MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2021). Ders Kitaplarında Okunabilirlik. MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. S. Turan). Nobel Akademi.
- Mirzaoğlu, V. ve Akın, E. (2015). 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği üzerine bir inceleme. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 146-155. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/160443>
- Mirzalar Kabapınar, F. (2006). Kimya öğretmen adaylarına ders kitaplarını dizayn ve okunabilirlik açılarından inceleme becerisinin kazandırılması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 24(24), 109-132. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2027>
- Mutlu, H. H. (2020). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında (İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti, yedi iklim öğretim seti) yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(22), 371-386. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1149985>
- Özbay, M. (2003). *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Gölge Ofset Matbaacılık.
- Özçetin, K. ve Karakuş, N. (2020). 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*. 5(1), 175-190. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1124489>
- Özdemir, S. (2016). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumu. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 1(1), 33-46. <https://acikerisim.bartın.edu.tr/bitstream/handle/11772/1692/Be%C5%9Finci%20S%C4%B1n%C4%B1f%20T%C3%BCrk%C3%A7e%20Ders%20Kitab%C4%B1ndaki%20%C3%96yk%C3%BCleyici%20ve%20Bilgilendirici%20Metinlerin%20Okunabilirlik%20Durumu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Özdemir, S. (2021). *Kuramdan uygulamaya Türkçe ders kitabı incelemeleri* (3. baskı). Anı Yayınları.
- Özgülü Koçağan, F. (2012). İlköğretim “4-5.” sınıf için hazırlanan öyküleyici çocuk kitaplarının okunabilirlik ve değerler yönünden incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Rada, M. (2016). Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi kitabındaki öykülerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Rye, J. (1982). *Cloze Procedures and the Teaching of Reading*. Heineman Educational.
- Senter R. J. ve Smith E. A. (1967): “Automated Readability Index”, Technical Report, Cincinnati University, Ohio. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADO667273.pdf>
- Solmaz, E. (2009). İlköğretim 4. ve 5. sınıf düzeylerindeki Türkçe metinlerde cümle uzunluğu, kelime uzunluğu, kelime uzunluğu ve kelime hazinesinin okunabilirlik üzerine etkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Sönmez, V. (2003). Metinlerin eğitselliğini saptamada matematiksel bir yaklaşım (Sönmez Modeli). *Eğitim Araştırmaları*, 10, 24-39.
- Şakiroğlu, Y. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir inceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1827-1834. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1129396>
- Şimşek, E. (2019). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri açısından incelenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Şimşek, Y., ve Çinpolat, E. (2021). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının okunabilirlik özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 233-250. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1104950>

- Tekbıyık, A. (2006). Lise Fizik I ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 441-446.
https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/819121
- Teke, S. (2016). Çocuk edebiyatı yazarı Hasan Kallımcı'nın öykülerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Temur, T. (2002). İlköğretim 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler ile öğrenci kompozisyonlarının okunabilirlik düzeyleri açısından karşılaştırılması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Ulu Kalın, Ö. ve Aydemir, A. (2017). 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının farklı okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi. *Studies in Educational Research and Development*, 1(1), 83-108.
http://serd.artvin.edu.tr/en/download/article-file/392961
- Ulu Kalın, Ö. ve Koçoğlu, E. (2017). 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının farklı okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 2202-2220.
https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/379347
- Ulu Kalın, Ö. ve Topkaya, Y. (2009). 9. sınıf coğrafya ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu. *Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale*, 18.
https://docplayer.biz.tr/6060917-9-sinif-cografya-ders-kitabinin-okunulabilirligi-ve-hedef-yas-duzeyine-uygunlugu-ozlem-ulu-kalin-yavuz-topkaya.html
- Uslu Üstten A. (2022). Okume eğitiminin temel kavramları. Ü. Şen (Ed.) *Dil Eğitiminin Temel Kavramları* içinde (4. baskı, s. 69-92). Pegem Akademi.
- Yılar, M. B. (2020). 9. sınıf coğrafya ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 1126-1146.
https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1350591
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2015). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama seviyeleri ile Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen ve teknoloji derslerindeki başarıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29), 16-28.
https://acikerisim.bartin.edu.tr/bitstream/handle/11772/1722/9-14.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ziya, S. (2019). Behiç Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı ve okunabilirlik yönünden değerlendirilmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 3(1), 87-101.
https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/63274

İncelenen Türkçe Ders Kitapları

- Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. ve Uysal, İ. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabı. N. Demirer (Ed.) MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G. ve Pastutmaz, M. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı. Z. Batur ve S. Ceylan (ed.) MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Çapraz Baran, Ş. ve Diren E. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 5. sınıf Türkçe ders kitabı. Anıtepe Yayınları.
- Erkal, H. & Erkal, M. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabı. Özgün Yayınları.
- Ertürk, N., Keleş, S. ve Külünk, D. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı. N. Ertürk (Ed.) MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Eselioğlu, H., Set, S. ve Yücel, A. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabı. A. Yücel (Ed.) MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Kır, T., Kırman, E. ve Yağız, S. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabı. E. Kırman (ed.) MEB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Sarıboyacı, M. O. (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı. Ata Yayıncılık.